

ТВОРЧО-ІННОВАЦІЙНИЙ КОМПОНЕНТ ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ ВИКЛАДАЧІВ ПІД ЧАС ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ КУХАРІВ

CREATIVE AND INNOVATIVE COMPONENT OF PEDAGOGICAL MASTERS OF TEACHERS IN PREPARATION OF FUTURE CHEFS

УДК 378.15

Оверко Н.Я.,

канд. пед. наук,
викладач спецдисциплін
кулінарного профілю
Міжрегіональний центр професійно-
технічної освіти художнього
моделювання і дизайну м. Львова

Стаття присвячена проблемі розвитку педагогічної майстерності викладачів під час підготовки майбутніх кухарів у професійно-технічних навчальних закладах. Формування творчо-інноваційного компоненту визначається як цілісний процес професійної реалізації та самореалізації викладача у його педагогічній діяльності.

Ключові слова: педагогічна майстерність, викладач, педагогічна творчість, креативність, творчо-інноваційний компонент.

Статья посвящена проблеме развития педагогического мастерства преподавателей при подготовке будущих поваров в профессионально-технических учебных заведениях. Формирование творчески-инновационного компонента определяется как

целостный процесс профессиональной реализации и самореализации преподавателя в его педагогической деятельности.

Ключевые слова: педагогическое мастерство, преподаватель, педагогическое творчество, креативность, творчески инновационный компонент.

The article is devoted to the problem of development of pedagogical skills of teachers in the preparation of future chefs in vocational schools. Formation of creative-innovative component is defined as a holistic process of professional realization and self-actualization of the teacher in his pedagogical activity.

Key words: pedagogical skill, teacher, pedagogical creativity, creativity, creative and innovative component,

Постановка проблеми у загальному вигляді.

Розвиток педагогічної майстерності викладачів спецдисциплін ПТНЗ кулінарного профілю потребує підвищення рівня їхньої загальнопедагогічної підготовки, розкриття творчого потенціалу, цілеспрямованого неперервного самовдосконалення. Сучасна освіта потребує соціально і професійно активного викладача, який є високо компетентним, професійно мобільним, самостійним, прагне постійно удосконалюватися і творчо реалізуватися у професійній діяльності, що веде до розвитку педагогічної майстерності. Саме формування та розвиток творчо-інноваційного компоненту дає змогу успішно самореалізуватись у педагогічній діяльності, виробити індивідуальний стиль, без якого не можна вести мову про педагогічну майстерність.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Проблеми творчої діяльності вчителя та теоретико-методологічне обґрунтування педагогічної творчості відображені у працях І. Дичківської, В. Загвязинського, І. Зязюна, Н. Кузьміної, О. Пехоти, С. Сисоєвої, В. Сухомлинського.

У психолого-педагогічних дослідженнях науковці В. Кан-Калик, Є. Клімова, А. Маркова, В. Сластьонін тлумачать творчу діяльність як прояв особистісних якостей, що визначають своєрідність професійної поведінки педагога, його майстерність, творчий почерк.

Метою даної статті є обґрунтування ефективності формування творчо-інноваційного компоненту педагогічної майстерності викладачів під час підготовки майбутніх кухарів у закладах професійної освіти.

Розвиток педагогічної майстерності викладачів спецдисциплін ПТНЗ кулінарного профілю характеризується прагненням до постійного

самовдосконалення, високим рівнем професійного сприймання і креативним педагогічним мисленням, педагогічною творчістю та відображається в інноваційно-педагогічній діяльності. Професійне вдосконалення педагогічного працівника здійснюється через самоосвіту, підвищення кваліфікації, шляхом накопичення і осмислення передового педагогічного досвіду.

Професійне самовдосконалення є результатом свідомої взаємодії фахівця з конкретним соціальним середовищем, у процесі якої фахівець реалізує власні потреби щодо розвитку в себе особистісних якостей, які забезпечують успішність його професійної діяльності та життєдіяльності загалом [1]. В креативно-рефлексивному контексті професійне самовдосконалення – це свідомий, цілеспрямований процес підвищення рівня своєї професійної компетентності та розвитку професійних якостей відповідно до зовнішніх соціальних вимог, умов професійної діяльності та особистої програми розвитку [2, с. 250].

К. Ушинський вважав самовдосконалення найважливішим шляхом формування себе не тільки як професіонала, а перш за все як особистості [3, с. 324]. Педагог, якому властива свобода самовираження, уміє керувати власним розвитком, спрямувати свої творчі сили на пошук нових шляхів навчання і виховання особистості. Постійне прагнення до самовдосконалення, яке передбачає саморозвиток, самовиховання, самоосвіту, – писав він, – має бути найважливішою професійною властивістю викладача. Учитель, який прагне самовдосконалення, свідомо розвиває в собі такі позитивні риси та якості, як доброзичливість, оптимізм, оригінальність, врівноваженість, дотепність тощо. Саме такий вчитель буде цікавим як особистість, саме у такого

педагога учні бажають навчатися, наслідувати його, переймати досвід. «Професіоналізм самовдосконалення» в поєднанні з професіоналізмом знань і спілкуванням дозволяє забезпечити розвиток професіоналізму діяльності педагога [4, с. 83].

У контексті нашого дослідження самовдосконалення викладача спецдисциплін кулінарного профілю відображається в постійному розвитку, оскільки професія кухаря достатньо швидко розвивається (з'являються нові технології приготування страв, оптимальні та інноваційні способи теплової обробки, сучасні прийоми оформлення і презентації страв). Для того, щоб самому відповісти сучасним вимогам харчової галузі та на належному рівні готувати майбутніх кухарів, наставник має постійно займатися саморозвитком і самоосвітою. Зважаючи на викладене, вважаємо прагнення педагога до самовдосконалення важливим чинником розвитку педагогічної майстерності, адже воно забезпечує формування нового суспільно-культурного світогляду викладача, підвищення його науково-методологічного рівня, оволодіння інноваційними методами й формами навчання і виховання, активізацію педагогічної творчості.

Процеси сприймання і мислення є ланками єдиного акту пізнання, між якими є прямий і зворотний зв'язок. С. Рубінштейн характеризує процес сприймання як пізнавальну діяльність, що полягає в обстеженні, розпізнаванні предмета через чуттєвий образ [5, с. 245]. Сприймання залежить від набутого досвіду, який активно втручається в цей процес. Саме тому в сучасній психології сприймання розглядають як активний творчий процес пізнання, когнітивний процес здобуття інформації, який відбувається за найближчої участі мови, чим зумовлюється сприймання світу як упорядкованого цілого [6].

Мислення також спирається на чуттєве пізнання дійсності, що виражається у вигляді узагальнених уявлень, схем, мовних образів тощо. Завдяки мисленню чуттєве пізнання підіймається на вищий рівень, стає осмисленим. Таким чином, мислення характеризується узагальненим і опосередкованим відображенням дійсності [7, с. 211]. Мислення діяльність відбувається на основі операцій аналізу і синтезу. Здатність людини до аналізу (процес розчленування цілого на частини на рівні оперування поняттями розвинувся у процесі практичної діяльності). Як необхідний етап пізнання, аналіз нерозривно пов'язаний із синтезом (процес практичного або мисленнєвого возз'єднання різноманітних елементів об'єкта в одне ціле). Ці операції є складниками усіх актів пізнавальної й практичної взаємодії індивіда і середовища.

Креативне педагогічне мислення передбачає здатність до творчого пошуку, нестандарт-

ного вирішення педагогічних завдань. Креативність відображає творчі прагнення і можливості людини [8]. С. Сисоєва виділяє такі ознаки педагогічної креативності: високий рівень соціальної і моральної свідомості; пошуково-перетворюючий стиль мислення; розвинені інтелектуально-логічні здібності; проблемне бачення; творча фантазія, розвинута уява; специфічні особистісні якості, прагнення досягти найбільшої результативності в конкретних умовах педагогічної праці [9, с. 98–99]. Викладач, якому властиве креативне мислення, бачить побічні результати своєї діяльності, а не лише технічно досягає мети уроку.

Одним із визначальних чинників розвитку педагогічної майстерності є креативне мислення викладача спецдисциплін, яке розвивається упродовж усієї педагогічної діяльності. Викладач при підготовці майбутніх кухарів повинен не тільки чітко і правильно відтворювати необхідну інформацію, але й бути здатним генерувати нові, оригінальні ідеї щодо викладу теоретичного матеріалу, демонстрації презентації страв, проведення майстер-класів, знаходити неординарні способи розв'язування проблемних педагогічних та виробничих ситуацій. Креативне мислення має велике значення у процесі професійно-педагогічної діяльності викладача спецдисциплін кулінарного профілю, адже забезпечує заохочення учнів, творчість та інноваційність процесу професійної підготовки майбутніх кухарів.

Творчо-інноваційний компонент педагогічної майстерності викладачів спецдисциплін ПТНЗ кулінарного характеризується передусім педагогічною творчістю, яка була і залишається в центрі уваги багатьох вітчизняних і зарубіжних учених. За висловом Е. Фромма, творчість є здатністю дивуватися і пізнавати, вмінням знаходити рішення в нестандартних ситуаціях, націленістю на відкриття нового і здатністю до глибокого усвідомлення свого досвіду [10]. У психолого-педагогічній літературі немає одностайного тлумачення поняття «педагогічна творчість».

Нам імпонують основні положення психолого-педагогічної системи В. Сухомлинського, який визначає педагогічну творчість як бачення людиною свого внутрішнього світу, передусім свого розуму, свого напруження інтелектуальних сил, свого розуміння і творення краси в наслідках своєї праці, своїх зусиль [11]. Видатний педагог підкреслює, що процес педагогічної творчості цінний тим, що творець своєю діяльністю і її наслідками справляє величезний вплив на тих, хто перебуває поряд з ним, тобто на вихованців.

Педагогічна творчість є цілісним процесом професійної реалізації та самореалізації педагога в освітньому просторі [12, с. 15]. Вона передбачає послідовні та взаємопов'язані перетворення у

творчому розвитку не тільки педагога, а й учнів. Це стосується мотивації, характерологічних особливостей, творчих умінь, психологічних процесів, які сприяють успіху людини у творчій діяльності. Особливого значення набуває також творче ставлення до професійної діяльності. Розвиток творчого потенціалу важливий не тільки для професій психолого-педагогічного профілю, однак саме тут творчість дозволяє незалежно від віку залишатися на висоті професійної майстерності, реалізуючи творчий потенціал через передачу цінного досвіду та знань молоді.

Зважаючи на це, педагогічна творчість є особистісно зорієнтованою розвивальною взаємодією суб'єктів навчально-виховного процесу (учителя і учня), яка зумовлена специфікою психолого-педагогічних взаємовідносин між ними і спрямована на формування творчої особистості учня та підвищення рівня творчої педагогічної діяльності вчителя. М. Поташник визначає педагогічну творчість, виходячи з актуальних ідей оптимізації навчально-виховного процесу [13, с. 12]. Готовність педагога до творчості в сучасній науковій літературі спрямована на пошук способів забезпечення максимальної реалізації пізнавального, виховного і розвивального потенціалу заняття.

Викладач, який прагне вдосконалити навчально-виховний процес, має творчо підходити до викладання предмета, усвідомлено привносити елементи творчості у педагогічну діяльність, бути готовим до інноваційної педагогічної діяльності. Це суттєво впливає також на усвідомлення викладачем необхідності власного професійного розвитку, його здатність використовувати і вдосконалювати свої позитивні якості. У професійній діяльності викладачів спецдисциплін ПТНЗ кулінарного профілю педагогічна творчість може знайти вияв у їхній ініціативності, нетрадиційному підході до підготовки і проведення уроків спецтехнології з предмета «Технологія приготування їжі з основами товарознавства» (наприклад: перевірка домашнього завдання у формі презентації, гри (брейн ринг, кросворд тощо); виклад основного матеріалу у вигляді віртуальної екскурсії, «мозкового штурму», евристичної бесіди тощо; закріплення вивченого за допомогою взаємоопитування учнів, методів «круглого столу», міні-дискусії тощо).

Складові частини творчо-професійного компонента розвитку педагогічної майстерності викладача спецдисциплін ПТНЗ кулінарного профілю впливають на формування *інноваційної педагогічної діяльності* на основі визначеної соціально-педагогічної позиції вчителя в освітньому процесі і залежать не лише від ступеня, а й від характеру його включеності в соціальну дійсність, від почуттів і переживань, від його творчої індивідуальності. І. Зязюн, говорячи про стиль, робить акцент

на особистісних якостях педагога, завдяки яким він виробляє усталену систему способів і прийомів педагогічної взаємодії, залежно від параметрів педагогічної ситуації [14, с. 58]. За висловом В. Загвязинського, індивідуальний стиль викладача відображається у системі його улюблених прийомів, певному складі і мисленні, манері спілкування, способах пред'явлення вимог [15, с. 195].

Отже, формування творчо-інноваційного компонента педагогічної майстерності викладача дає можливість максимально використовувати сильні особистісні та професійні якості викладача з одночасною компенсацією слабких сторін його темпераменту, характеру, здібностей. У ньому відбивається індивідуальність вчителя як професіонала. Це виражається в системі його взаємодії з учнями, оригінальності, мотивації, особливому підході до вирішення педагогічних завдань. Індивідуальний стиль педагогічної діяльності поєднує об'єктивні вимоги до діяльності педагога та його індивідуальні властивості, що є важливою передумовою розвитку педагогічної майстерності викладача ПТНЗ і задоволеності його професією.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Психология и педагогика: учеб. пособие / под ред. А.А. Бодалева, В.И. Жукова, Л.Г. Лаптева, В.А. Сластенина. М.: Изд-во Ин-та психотерапии, 2002. 585 с.
2. Деркач А.А. Акмеологические основы развития профессионала / А. А. Деркач. М.: Изд-во Московского психолого-социального ин-та; Воронеж: НПО МОДЭК, 2004. 752 с.
3. Ушинський К.Д. Представление о необходимости некоторых изменений в составе и курсе специального, т. е. педагогического класса / К. Д. Ушинський / Собрание сочинений: в 11 т. / ред. Н.А. Сундуков. М.: Изд-во АПН РСФСР, 1984. Т. 2 С. 321–325.
4. Вітвицька С.С. Активні методи у навчанні педагогічним дисциплінам як фактор підвищення професіоналізму у майбутніх вчителів. Психолого-педагогічні фактори підвищення педагогічної майстерності вчителя-вихователя: тези Всеукраїнської науково-практичної конференції 16-17 листопада 1995 р. Житомир: ЖДПУ, 1995. С. 82–84.
5. Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии. СПб.: Питер, 2007. 720 с.
6. Зязюн І.А. Безсвідоме у виявах пізнавально-творчого процесу особистості. Творчий розвиток особистості засобами мистецтва: навч.-метод. посібник / за ред., передмова Н.Г. Ничкало. Чернівці: Зелена Буковина, 2011. С. 11–22.
7. Краткий психологический словарь / ред.-сост. Л.А. Карпенко; подобж. ред. А.В. Петровского, М.Г. Ярошевского. 2-е изд., расш., испр. и доп. Ростов на Дону: Феникс, 1999. 512 с.
8. Barron F. Creativity, intelligence and personality / Barron F., Harrington D. Ann. Rev. Of Psychol. 1981. Vol. 32. P. 439–476.

9. Сисоєва С.О. Основи педагогічної творчості: підручник / С.О. Сисоєва. К.: Міленіум, 2006. 346 с.

10. Fromm E. Thecreativeattitude Creativity and cultivation / ed. by H. Anderson. N. Y.: Harper&Row, 1959. P. 44–54.

11. Сухомлинський В.О. Вибрані твори: в п'яти томах К.: Радянська шк., 1976. Т. 1. 509 с.

12. Сисоєва С.О. Теоретико-методологічне обґрунтування педагогічної творчості Відкритий урок. 2005. № 21-22. С. 13–19.

13. Поташник М.М. Педагогическое творчество: проблемы развития и опыт: пособие для учителя К.: Рад. шк., 1998. 187с.

14. Зязюн І.А. Педагогіка добра: ідеали і реалії: наук.-метод. посіб. / І.А. Зязюн. К.: МАУП, 2000. 309 с.

15. Загвязинский В.И. Методология и методы психолого-педагогического исследования: учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений / В.И. Загвязинский, Р. Атаханов. 3-е изд., испр. М.: Академия, 2006. 208 с.